

ธุรกิจโรงแรม

"โรงแรม" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความง่าย ๆ ว่า ที่พักคนเดินทาง ตามพระราชบัญญัติโรงแรมพ.ศ. 2478 หมายความว่า บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับเงินจ้างสำหรับคนเดินทาง หรือบุคคลที่ประสงค์ที่จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว ทั้งที่ต้องบริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าพักตามต้องการได้ด้วย จากคำนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ไว้ว่า "โรงแรม" คือที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะและแบ่งเป็นห้องพัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่นักเดินทาง และเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง

2.1 ลักษณะของอุตสาหกรรมโรงแรม

หน้าที่หลักของโรงแรม คือ การผลิตบริการในด้านการให้ที่พัก, จำหน่ายอาหาร และการผลิตบริการอื่น ๆ ที่ผู้เดินทางประสงค์ ขณะที่มาพักอยู่ในสถานที่ที่มีบ้านของตนเอง เช่น สวน, ห้องเสริมสวย, ห้องจัดงานเลี้ยง, ห้องประชุม เป็นต้น ตลอดจนมีการขายสินค้า เช่น เหล้า, เครื่องดื่ม, บุหรี่, ไปรษณียากร และไปรษณียบัตร เป็นต้น

ในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ โรงแรมเป็นหน่วยผลิตเชิงซ้อน (complex productive unit) (ขจิต กอบเดช(2535)) หมายถึง เป็นหน่วยปฏิบัติงานผลิตอันซับซ้อนเพื่อบริการต้อนรับแขก งานอันซับซ้อนและหลากหลายของโรงแรม ทำให้ต้องมีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างพนักงานในแผนกต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานของโรงแรมสามารถลุล่วงไปโดยมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ฝ่ายบัญชีจะต้องบันทึกไว้ตลอดเวลาว่าลูกค้าได้ใช้จ่ายเท่าใดบ้างในร้านอาหารของโรงแรม, แผนกซักกรีด (laundry) จะต้องทำความสะอาดผ้า ส่วนการแจกจ่ายผ้าสะอาดให้ตามห้องต่าง ๆ อันเป็นหน้าที่ของแผนกแจกจ่ายผ้า (house keeping) พนักงานแจกจ่ายผ้า (house man) ก็จะนำผ้าไปใส่ไว้ตามห้องแจกจ่ายผ้า (house keeping station) เพื่อที่จะให้พนักงานทำความสะอาดห้อง (maid) นำเอาไปเปลี่ยนตามห้องต่าง ๆ อีกทีหนึ่ง เป็นต้น การร่วมมือและประสานงานนี้เป็นลักษณะพิเศษของธุรกิจโรงแรม การโรงแรมเป็นธุรกิจที่ต้องดำเนินงานตลอดเวลา ไม่มีวันหยุดหรือเวลาพัก จึงต้องมีผู้บริหารและพนักงานปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติงานต้องมีการจัดรูปร่างอย่างมีเทคนิคแบบแผน และบุคลากรที่ทำงานในแต่ละหน้าที่ก็จะต้องมีความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะอย่างด้วย นอกจากนี้กิจกรรมของโรงแรมต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับให้เข้ากับ

ความประสงค์ของลูกค้า เนื่องจากมักจะมีความต้องการแบบเฉพาะหน้าที่ไม่ค่อยเป็นระเบียบเกิดขึ้น เช่น งานกลางวันกับกลางคืน งานในฤดูท่องเที่ยวกับนอกฤดูท่องเที่ยว หรืออาจเป็นความต้องการเล็กๆ น้อยๆ ของลูกค้า แต่ถ้าหากไม่ได้รับการสนองตอบที่น่าพึงพอใจก็อาจทำให้เสียลูกค้าได้

2.1.1 ลักษณะของโรงแรม (ชจิต กอบเดช(2535))

2.1.1.1 เป็นสิ่งก่อสร้างที่เคลื่อนที่ไม่ได้ (fixed location) ไม่สามารถติดตามลูกค้าไปยังที่ต่างๆ ได้

2.1.1.2 การขายบริการจะต้องขาย ณ ที่ทำการผลิต ณ สถานที่ผู้ใช้บริการอยู่ และในเวลาที่ต้องการ ไม่ใช่ก่อนหรือหลัง

2.1.1.3 เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถเก็บผลิตผลไว้ได้ ผลิตผลจัดเป็นสินค้าที่เสียได้ง่าย (perishable goods) ห้างพักที่ว่างในแต่ละคืน จะทำให้เกิดการขาดทุนที่เอาคืนมาไม่ได้ (irretrievable loss)

2.1.1.4 ขึ้นอยู่กับแรงงานมนุษย์ มีขอบเขตจำกัดในการจะใช้เครื่องทุ่นแรงทดแทน

2.1.1.5 เป็นสถานที่พัก เปิดให้บริการต่าง ๆ แก่สาธารณชน ทุกคนสามารถพักได้ (ยกเว้นเด็กที่ไม่มีผู้ปกครอง ในบางกรณีตามกฎหมายและวัฒนธรรม)

2.1.1.6 เป็นวิสาหกิจที่ขายสินค้าและบริการ ซึ่งต้องอาศัยการจ่ายเงินจากลูกค้าเพื่อชดเชยกับต้นทุนที่จำเป็น และให้โรงแรมได้มีกำไรพอสมควร เอกสิทธิ์ทางด้านราคาเป็นลักษณะเฉพาะตัวของวิสาหกิจโรงแรม อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศ รัฐบาลจะเป็นผู้ให้เงินทุน เงินช่วยเหลือ และสิทธิในการเงินเพื่อส่งเสริมกิจกรรมในโรงแรมและช่วยให้โรงแรมมีกำไร

2.1.1.7 ควรจะเป็นการบริการเฉพาะคน (individual service) แก่ลูกค้าแต่ละคนเท่า ๆ กับแก่ครอบครัว หรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ แต่อุปสงค์จะมีลักษณะแตกต่างกันไปและไม่สม่ำเสมอ

2.1.1.8 เป็นการให้บริการเบ็ดเสร็จที่เป็นระเบียบ ซึ่งมีคุณภาพในระดับมาตรฐานหรือระดับเยี่ยม ห้องพักพร้อมห้องน้ำ อาหารในราคาต่าง ๆ กัน มีบริการซักรีดซักแห้ง ชายไปสการ์ด ของที่ระลึก บุหรี่ และเครื่องดื่ม ฯลฯ

2.1.1.9 การลงทุนในอุตสาหกรรมโรงแรมต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ประจำ

2.1.1.10 อุตสาหกรรมโรงแรมต้องอาศัยบริการหลายอย่าง (supporting services) ได้แก่ การขนส่ง การให้บริการด้านอาหาร การให้ความบันเทิง การท่องเที่ยว

2.1.1.11 อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกับอุตสาหกรรมโรงแรม ได้แก่ อุตสาหกรรมร้านอาหารและภัตตาคาร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการบิน

2.2 การแบ่งประเภทโรงแรม

การจัดแบ่งประเภทของโรงแรมก็เพื่อแจ้งให้นักท่องเที่ยวรู้เพื่อเลือกโรงแรมได้ตามที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งประเภทของโรงแรมย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศซึ่งทำให้ยากแก่การเปรียบเทียบ แต่ในประเทศหนึ่ง ๆ ควรจะใช้เกณฑ์อย่างเดียวกัน เกณฑ์ต่าง ๆ มีเช่น

2.2.1 เกณฑ์ตามมาตรฐานความสะดวกสบาย (Degree of comfort) ชนิดและคุณภาพของอุปกรณ์ ปริมาณของบริการ และราคาค่าบริการ

2.2.2 เกณฑ์ตามระยะเวลาดำเนินงาน (Duration of operation) เช่น ชั่วคราวเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือฤดูใดฤดูหนึ่งเท่านั้น หรือเพียงสองฤดู หรือตลอดปี

2.2.3 เกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมในเมือง โรงแรมในสถานตากอากาศ (resort) อยู่บนเขาหรืออยู่ตามชายทะเล เป็นต้น

2.2.4 เกณฑ์ตามขนาด (size) ซึ่งวัดจากจำนวนห้อง (แบบอเมริกัน) หรือวัดจากจำนวนเตียง (แบบยุโรป)

สำหรับประเทศไทย ในอดีตเคยมีการจัดแบ่งประเภทโรงแรมเป็นตรากฎหมาย ตามความในพระราชบัญญัติโรงแรมพ.ศ. 2479 มาตรา 5 ข้อ 13 แบ่งโรงแรมเป็น 3 ชั้น คือ

ก. โรงแรมชั้นที่ 1 มีลักษณะดังนี้ (1) ตึกหลังเดียว หรือหลายหลัง แต่ไม่มีลักษณะเป็นตึกแถว (2) เรือนไม้หลังเดียวหรือหลายหลังก็ตาม แต่มีอาณาเขตเป็นสนามหญ้าหรือที่ว่าง สำหรับผู้พักได้อาศัยเดินเล่นเพื่อหย่อนใจ

ข. โรงแรมชั้นที่ 2 มีลักษณะเป็นตึกแถว หรือแม้แต่บางส่วนจะเป็นตึกก็ตาม

ค. โรงแรมชั้นที่ 3 มีลักษณะเป็นเรือนไม้ แต่ไม่มีอาณาเขตดังกล่าวในหมายเลข (2) หรือที่เป็นห้องแถว

ซึ่งความในข้อ 13 นี้ ถูกยกเลิกแล้วโดยข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2504) และในปัจจุบันก็ได้มีการจัดประเภทของโรงแรมเป็นตบตามกฎหมายอีกแต่อย่างไร

สำหรับประโยชน์ทางสถิติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งกลุ่มโรงแรมตามระดับราคาห้องพัก ซึ่งไม่ได้ถือตามมาตรฐานสากล แต่เพียงเพื่อประโยชน์ทางสถิติเท่านั้น โดยในปี 2525-2530 แบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	1,000 บาทขึ้นไป
กลุ่มที่ 2 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	701-1,000 บาท
กลุ่มที่ 3 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	401-700 บาท
กลุ่มที่ 4 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	201-400 บาท
กลุ่มที่ 5 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	200 บาทลงมา

การแบ่งกลุ่มเช่นนี้ใช้ได้ผลมาจนกระทั่งปี 2530 เมื่อได้มีการปรับราคาโรงแรมสูงขึ้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้จัดกลุ่มเสียใหม่ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	2,500 บาทขึ้นไป
กลุ่มที่ 2 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	1,500-2,499 บาท
กลุ่มที่ 3 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	1,000-1,499 บาท
กลุ่มที่ 4 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	500-999 บาท
กลุ่มที่ 5 ราคาห้องเดี่ยวตั้งแต่	500 บาทลงมา

จะเห็นว่า ระดับราคาแตกต่างกันมากเมื่อเทียบระหว่างกลุ่มเดียวกันของการแบ่งกลุ่มในอดีตกับปัจจุบัน ซึ่งการจัดแบ่งกลุ่มโรงแรมบนฐานของราคาเช่นนี้ อุตสาหกรรมโรจนเวทย์ (2533) ได้วิจารณ์ไว้ว่า ทำให้ปัญหาในการดำเนินการและการวิเคราะห์ด้านธุรกิจที่พักรวมสามารถแก้ไขได้ยาก ควรจะมีการปรับปรุงการแบ่งกลุ่มใหม่ เช่น จัดเป็นโรงแรมมาตรฐานเพื่อการท่องเที่ยวแยกกับโรงแรมทั่วไป (โดยตั้งเกณฑ์มาตรฐานของโรงแรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยดูจากด้านกายภาพ ด้านบริหารและด้านบริการ) หรือจะจัดแบ่งแบบสากล เช่น เป็นโรงแรมระดับ 3-5 ดาว

สำหรับรายงานการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีย ได้ใช้เกณฑ์ตามขนาดซึ่งวัดจากจำนวนห้อง โดยจัดกลุ่มโรงแรมเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 มีห้องพักต่ำกว่า	60	ห้อง
กลุ่มที่ 2 มีห้องพัก	60-149	ห้อง
กลุ่มที่ 3 มีห้องพักตั้งแต่	150	ห้องขึ้นไป

นอกจากการแบ่งประเภทแล้ว ยังมีการกำหนดมาตรฐานหรือระดับของโรงแรม ซึ่งมีการแบ่งตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไปจนถึง 16 ชั้น เช่น บูลกาเรียมี 7 ชั้น ฝรั่งเศสมี 13 ชั้น เป็นต้น ในการจัดชั้น บางประเทศใช้จำนวนดาว เช่น จอร์แดน บางประเทศใช้ตัวอักษร A,B,C,D เช่น กรีซ บางประเทศใช้ตัวเลข เช่น อิตาลี สำหรับประเทศไทยมักจะจัดเป็นชั้นพิเศษ ชั้น 1 ชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 ตามมาตรฐานสากลของสหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวนานาชาติ (UUCTO)

2.3 วิวัฒนาการของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

ที่พักแรมของคนเดินทางในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จวบจนสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ถ้าเป็นแขกบ้านแขกเมืองหรือคนสำคัญในอาชีพต่าง ๆ ก็คงได้พักในวังเจ้านายหรือตามบ้านเสนาบดีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ส่วนพ่อค้าคนเดินทางทั่วไป ส่วนใหญ่ก็จะพักตามวัดวาอาราม บ้านญาติ เพื่อนฝูง หรือตามศาลาตามหมู่บ้านทั่วไป และต่อมามีสถานที่พักแรมที่เรียกว่า "ที่พักคนเดินทาง" กันมีลักษณะเป็นห้องแถวคล้ายศาลาวัด ไม่มีการแบ่งเป็นห้อง คนที่มาพักจะนอนเรียงกันเป็นแถว ซึ่งได้พัฒนาแบ่งเป็นห้อง ๆ เพื่อให้สะดวกยิ่งขึ้น สำหรับ "โรงแรม" จริง ๆ นั้น ได้เริ่มมีขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ซึ่งได้พบปรากฏหลักฐานจาก หนังสือ "Bangkok Calendar"¹ ปีพ.ศ. 2406 ได้มีแจ้งความโรงแรมเป็นครั้งแรก คือ Union Hotel

วิวัฒนาการของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย สามารถแบ่งเป็นยุคต่างๆ ได้ตามกัลยา วงศ์อินแก้ว (2536) ได้ดังนี้

2.3.1 ยุคแรกเริ่มธุรกิจโรงแรมไทย (พ.ศ.2419 - พ.ศ.2468)

ในยุคนี้มีโรงแรมเกิดขึ้นไม่มากนัก โรงแรมที่สำคัญในยุคนี้ได้แก่

- โรงแรมไคเรียนเต็ล เป็นโรงแรมที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ว่าเก็นโรงแรมแห่งแรกของไทย โรงแรมไคเรียนเต็ลสร้างขึ้นในปีพ.ศ.2419 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เริ่มแรกเป็นอาคารชั้นเดียวติดแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นโรงแรมที่ใช้ไฟฟ้าเป็นแห่งแรก
- โรงแรมวอยล์ สร้างเมื่อพ.ศ.2454 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ตั้งอยู่บนถนนสาทรเหนือ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งสถานทูตรัสเซีย

¹ "Bangkok Calendar" เป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่พิมพ์จำหน่ายในประเทศไทย ออกเป็นรายปี จัดทำโดย B.B. Bradley หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม "หมอบริดล" นั้นเอง

- โรงแรมหัวหิน ซึ่งเป็นโรงแรมชายทะเลแห่งแรกของไทย สร้างเมื่อพ.ศ.2465 ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันเป็นโรงแรมโซฟิเทลเซ็นทรัลหัวหิน
- โรงแรมวังพญาไท สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2469 ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 6 โดยมีพระราชประสงค์ ให้เปลี่ยนแปลงวังพญาไทเป็นโรงแรม และโรงแรมวังพญาไทนี้ได้สร้างเสร็จสมบูรณ์ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 7
- โรงแรมราชธานีหรือโรงแรมหัวลำโพง สร้างเมื่อพ.ศ.2469 โดยพระเจ้าอนงยาเธอ กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธิน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการโรงแรมไทย สร้างขึ้นในบริเวณสถานีรถไฟ กรุงเทพฯ
- โรงแรมทรอคเดโร (Trocadero Hotel) สร้างเมื่อพ.ศ.2470 ในรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นโรงแรมนิวยอร์กเดโร
- โรงแรมรัตนโกสินทร์และโรงแรมสุริยานนท์ สร้างเมื่อพ.ศ.2485 ในรัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยจอมพลป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น เป็นโรงแรมที่ให้บริการบุคคลในวงสังคมชั้นสูง ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงแรมรอยัลและโรงแรมมาเจสติคตามลำดับ

2.3.2 ยุคกลุ่มผู้บริหารโรงแรมจากต่างประเทศ (พ.ศ.2489 - พ.ศ.2519)

ในยุคนี้มีการก่อสร้างโรงแรมระดับมาตรฐานสากลมากขึ้นหลายแห่ง เนื่องจากเป็นช่วงหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้จบลง มีสายการบินต่าง ๆ เปิดเส้นทางบินมายังประเทศไทยมากขึ้น ประกอบกับมีการตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้นในปีพ.ศ.2502 อันแสดงถึงว่ารัฐบาลมีการส่งเสริมและเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมากขึ้น ปัจจุบัน หน่วยงานนี้คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในพ.ศ. 2499 (ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) รัฐบาลไทยและสายการบินต่าง ๆ ได้ร่วมมือกันสร้างโรงแรมเอราวัณขึ้น ที่สำคัญคือในยุคนี้เอกชนได้ลงทุนสร้างโรงแรม โดยให้กลุ่มบริหารโรงแรมจากต่างประเทศเข้ามาบริหาร โดยเริ่มจากโรงแรมรามาสั่งสร้าง เมื่อพ.ศ.2504 ในรัชกาลที่ 9 ที่ให้กลุ่มฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล เข้ามาบริหารเป็นโรงแรมแรกเมื่อพ.ศ. 2508 จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงแรมรามาสั่ง ฮิลตัน ต่อมาได้รวมกลุ่มกับอีกกลุ่มหนึ่งคือไฮแอท อินเตอร์เนชั่นแนล เปลี่ยนมาเป็นโรงแรมไฮแอท รามา บางกอก และเมื่อปีพ.ศ.2524 นี้ได้รวมกลุ่มกับรามาดา อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นโรงแรมไฮแอท รามา ทาวเวอร์ สำหรับกลุ่มฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล ได้กลับมามีบทบาทอีกครั้ง เมื่อร่วมทุนและเข้าบริหารโรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล บางกอก ปาร์คนายเลิศ กรุงเทพฯ เมื่อพ.ศ.2526 นอกจากนี้แล้ว ยังมีกลุ่มบริหารโรงแรมจากต่างประเทศเข้ามาบริหารโรงแรมอีกเป็นจำนวนมาก กลุ่มที่เป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน ได้แก่ อินเตอร์คอนติเนนตัล เซอราตัน ฮอลิเดย์อินน์ โซฟิเทล แมนดาริน โนวเทล ไฮแอท รีเจนท์ และแซงกรีลา เป็นต้น

2.3.3 ยุคผู้บริหารคนไทย (พ.ศ.2520 - พ.ศ. 2529)

การจ้างกลุ่มผู้บริหารโรงแรมที่มีชื่อเสียงจากต่างประเทศเข้ามาในยุคก่อนหน้านั้น ได้มีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่พนักงานที่เป็นคนไทยมากขึ้น มีบางส่วนได้เป็นผู้บริหารระดับสูงในโรงแรมหลายแห่ง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางด้านตลาดการท่องเที่ยวของไทย ก็มีผลให้ผู้บริหารโรงแรมจากต่างประเทศเริ่มลดบทบาทลง และผู้บริหารคนไทยเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากภาวะการท่องเที่ยวที่ซบเซา เกิดอุปทานส่วนเกินด้านห้องพักขึ้น ดังนั้นจึงหันมาเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยมากขึ้น โดยเน้นด้านห้องอาหารและภัตตาคาร, การจัดเลี้ยง, การประชุมและสัมมนา ซึ่งในส่วนนี้ได้ทำรายได้ให้โรงแรมมากขึ้น ในบางโรงแรมมากกว่ารายได้จากห้องพักอีกด้วย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการตลาดนี้ ทำให้ผู้บริหารชาวต่างประเทศซึ่งขาดความคุ้นเคยในส่วนตลาดคนไทย เริ่มประสบปัญหาในการบริหารบางกลุ่มต้องถอนตัวกลับไป ผู้บริหารที่เป็นคนไทยจึงเข้ามามีบทบาทในการบริหารโรงแรมมากขึ้น

2.3.4 ยุคกลุ่มบริหารโรงแรมของไทย (พ.ศ.2530 - ปัจจุบัน)

ภาวะการท่องเที่ยวของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงปี 2529 เป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ที่ดีและต่อเนื่องของรัฐบาล ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ความต้องการห้องพักมีสูง จึงมีการขยายตัวของธุรกิจโรงแรมในอัตราที่สูง การลงทุนในธุรกิจโรงแรมมีทั้งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงซึ่งการลงทุนมีทั้งการลงทุนของธุรกิจในท้องถิ่นนั่นเอง และการขยายการลงทุนจากกลุ่มโรงแรมใหญ่ ๆ จากในกรุงเทพฯ จากความสามารถในการบริการและบริหารโรงแรม กลุ่มโรงแรมบางรายสามารถขยายเครือข่ายออกไปกว้างขวาง ทั้งในรูปการลงทุนของตนเองและการลงทุนร่วมกับนักลงทุนในท้องถิ่น รวมทั้งการรับจ้างบริหารภายใต้เครือข่ายที่มีชื่อเสียงของตน เช่น เครืออิมพีเรียล เครือดุสิต เป็นต้น เครือโรงแรมที่เป็นของคนไทยจะช่วยลดการไหลออกของเงินไปยังต่างประเทศ และทำให้ธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินงานด้วยคนไทยลดการพึ่งพิงต่างชาติลงด้วย

2.4 โครงสร้างรายได้และโครงสร้างต้นทุนของธุรกิจโรงแรม

2.4.1 โครงสร้างรายได้

รายได้จากการประกอบกิจการโรงแรม แบ่งพิจารณาได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.4.1.1 รายได้จากห้องพัก เป็นรายได้หลักที่สำคัญในการประกอบธุรกิจโรงแรม มีผลต่อระดับกำไรของโรงแรมเป็นอย่างยิ่ง ปกติรายได้จากห้องพักจะประมาณร้อยละ 53 ของรายได้ทั้งหมด

2.4.1.2 รายได้จากอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งรายได้จากการจัดเลี้ยงประชุมและสัมมนา เป็นรายได้ที่มีความสำคัญรองลงมาจากรายได้จากห้องพัก คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 43 ของรายได้ทั้งหมด

2.4.1.3 รายได้เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ค่าซักกรีด, ค่าโทรศัพท์และแฟกซ์, ค่าเช่าร้านภายในโรงแรม เช่น ร้านตัดผม ร้านขายของที่ระลึก บริษัทนำเที่ยว, ค่าเช่าที่จอดรถ เป็นต้น รายได้ส่วนนี้จะประมาณร้อยละ 4 ของรายได้ทั้งหมด เป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สองส่วนแรก ทั้งนี้เพราะผู้ดำเนินงานโรงแรมไม่ได้หวังจะทำกำไรจากรายได้ส่วนนี้ แต่เป็นบริการเพื่อความสะดวกของลูกค้ามากกว่า

2.4.2 โครงสร้างต้นทุน

ต้นทุนของกิจการโรงแรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

2.4.2.1 การลงทุนช่วงก่อสร้างโรงแรมและก่อนเปิดดำเนินการ ในกรก่อสร้างโรงแรม ค่าก่อสร้างและระบบไฟและลิฟท์เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงที่สุดประมาณร้อยละ 29 และ 21 ของเงินลงทุนในระยะแรก สำหรับค่าที่ดินที่มีสัดส่วนสูงรองลงมานั้น จะมีอัตราส่วนประมาณร้อยละ 10 ของต้นทุนในระยะแรกนี้ รองลงมา ได้แก่ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับค่าตกแต่ง และค่าดอกเบี้ยจ่ายที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง

อย่างไรก็ตาม ต้นทุนในช่วงก่อสร้างโรงแรมก่อนเปิดดำเนินการอาจปรับเปลี่ยนตามขนาดและประเภทของโรงแรม สถานที่ตั้งโรงแรมหรือราคาที่ดิน สถานการณ์ของราคาวัสดุก่อสร้าง สถานการณ์ทางการเงินของประเทศ เป็นต้น แต่สัดส่วนที่ปรับเปลี่ยนคาดว่าจะมีอัตราใกล้เคียงกับโครงสร้างต้นทุน

2.4.2.2 ต้นทุนการดำเนินงานช่วงเปิดดำเนินการ แบ่งได้เป็น

2.4.2.2.1 ต้นทุนขาย ได้แก่ ค่าห้องพัก ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าซักกรีด และค่าโทรศัพท์

2.4.2.2.2 ค่าใช้จ่ายในการขายและการบริหาร ได้แก่

- ค่าใช้จ่ายในการบริหารทั่วไป เช่น เงินเดือนพนักงาน
- ค่าใช้จ่ายด้านการตลาด เช่น การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์
- ค่าเช่า
- ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา
- ค่าภาษี เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ
- ค่าใช้จ่ายตัดบัญชี
- ค่าเสื่อมราคา

2.4.2.2.3 ดอกเบี้ยจ่าย

การดำเนินการธุรกิจโรงแรมนั้น มีแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ มีการใช้แรงงานในอัตราที่สูงกว่าปัจจัยการผลิตชนิดอื่น ค่าใช้จ่ายในส่วนของเงินเดือนพนักงานของโรงแรมจะมีอัตราส่วนสูงที่สุดสูงประมาณร้อยละ 16 ของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิต เนื่องจากต้นทุนการดำเนินงานนี้จะมากหรือน้อยขึ้นกับขนาดของโรงแรมและความสามารถในการดำเนินงาน ถ้าผู้ประกอบการสามารถควบคุมต้นทุนเฉลี่ยของกิจการให้ต่ำ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ แล้วผู้ประกอบการก็จะได้รับกำไรเพิ่มขึ้น

2.5 ภาวะธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน

ในหัวข้อภาวะธุรกิจโรงแรมนี้ จะขอกล่าวถึงเฉพาะหัวข้อที่สำคัญที่เกี่ยวข้องในทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ จำนวนห้องพักและจำนวนโรงแรม อันแสดงถึงอุปทานของโรงแรม, อัตราการเข้าพัก อันแสดงถึงอุปสงค์ของโรงแรม และภาวะการจ้างงานในธุรกิจโรงแรม อันเป็นประเด็นที่น่าสนใจของปัจจัยการผลิตที่สำคัญในธุรกิจโรงแรม

2.5.1 จำนวนห้องพักและจำนวนโรงแรม

ในช่วงตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา มีผู้ลงทุนในธุรกิจโรงแรมมากขึ้นทุกปี จากทั่วประเทศไทย มีโรงแรม 1,865 แห่งและห้องพัก 91,389 ห้องในปี 2526 เพิ่มขึ้นเป็น 4,284 แห่งและ 210,993 ห้องในปี 2536 (ตาราง 2.1 และตาราง 2.2) โดยปีที่มีอัตราการเพิ่มของโรงแรมสูงสุดคือ ปี 2528 เพิ่มถึงร้อยละ 17.1 รองลงมาคือปี 2531 และ 2527 เท่ากับร้อยละ 16.1 ทั้ง 2 ปี (ตาราง 2.1)

สำหรับปีที่มีจำนวนห้องพักเพิ่มในอัตราสูงสุดคือ ปี 2526 เท่ากับร้อยละ 23.3 ในขณะที่อัตราการเพิ่มของจำนวนห้องพักและจำนวนโรงแรมต่ำสุดในปี 2530 เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ในขณะนั้น จะพบว่าในช่วงปี 2526-2528 เป็นช่วงที่กำลังเริ่มมีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำหรับในปี 2530 ซึ่งมีอุปสงค์ส่วนเกินเกิดขึ้น เป็นเพราะมีการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีการประกาศให้ปี 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทย การที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวบูมประกอบกับการสนับสนุนของรัฐบาล ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก แต่จำนวนโรงแรมที่เพิ่มขึ้นกลับเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำลงมากกว่าช่วงอื่น จึงทำให้อุปสงค์มีมากกว่าอุปทาน ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ลงทุนที่หันมาลงทุนในธุรกิจโรงแรมกันมาตั้งแต่ปี 2530 นี้แล้ว แต่การก่อสร้างโรงแรมจะต้องใช้เวลาอย่างต่ำประมาณ 3 ปี ทำให้เริ่มทยอยเสร็จกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2533-2534 มีอัตราการขยายตัวของห้องพักค่อนข้างสูงประมาณร้อยละ 13 จากนั้นอัตราการขยายตัวของห้องพักก็ลดต่ำลง ซึ่งผู้ลงทุนเองอาจจะมีการพิจารณาแล้วว่า มีอุปทานมากจนเกือบถึงจุดอิ่มตัวแล้วก็เป็นได้

เมื่อพิจารณาจำนวนโรงแรมตามรายภาค (ตาราง 2.1) จะพบว่า ถ้าไม่รวมจังหวัดกรุงเทพมหานคร แล้ว ภาคใต้มีโรงแรมจำนวนมากที่สุด ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนโรงแรมรองลงมาตามลำดับ ซึ่งไม่เป็นที่น่าประหลาดใจ เนื่องจากภาคใต้มีแหล่งท่องเที่ยวทางอากาศมากที่สุด ในหลายจังหวัดมีหาดทราย ชายทะเลที่งดงามตลอดจนแหล่งดำน้ำที่มีชื่อเสียงในหมู่นักท่องเที่ยว สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้จะมีพื้นที่มากที่สุด จังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่หลายจังหวัดเช่นกัน สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้จะมีพื้นที่มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น แต่ไม่ได้เน้นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากนัก โรงแรมที่มีส่วนใหญ่มักเป็นโรงแรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการทางธุรกิจ เช่น ที่พักสำหรับพนักงานขาย ดังนั้น จำนวนโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงนักในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา

ตาราง 2.1 จำนวนโรงแรมในประเทศไทย ปี 2526 - 2536 จำแนกตามแหล่งที่ตั้ง

หน่วย : แห่ง

ที่ตั้ง	ปีพ.ศ.	จำนวนโรงแรม					
		2526	2527	2528	2529	2530	2531
กรุงเทพฯ	(1)	73	82	94	97	113	
	(2)	154	191	191	194	183	
	(3)	227	273	285	291	296	
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)		246	266	355	381	406	
ภาคตะวันออก		215	339	419	430	441	
ภาคเหนือ		375	387	474	492	511	
ภาคใต้		436	504	620	704	787	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		366	396	383	371	359	
รวมทั้งประเทศ		1,865	2,165	2,536	2,669	2,800	
ที่ตั้ง	ปีพ.ศ.	จำนวนโรงแรม					
		2531	2532	2533	2534	2535	2536
กรุงเทพฯ	(1)	116	123	131	143	155	173
	(2)	378	389	376	394	394	394
	(3)	494	512	507	537	549	567
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)		390	410	438	464	527	538
ภาคตะวันออก		527	593	670	718	777	779
ภาคเหนือ		578	616	650	737	784	783
ภาคใต้		903	974	1018	1149	1194	1197
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		359	362	388	406	420	420
รวมทั้งประเทศ		3,251	3,467	3,671	4,011	4,251	4,284

หมายเหตุ : (1) เฉพาะโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว

(2) โรงแรมขนาดเล็กและเกสต์เฮาส์

(3) โรงแรมทั้งหมดใน (1) และ (2)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ในทำนองเดียวกัน สำหรับจำนวนห้องพัก (ตาราง 2.2) ถ้าไม่รวมกรุงเทพฯ แล้ว ภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนห้องพักเพิ่มมากขึ้นในช่วง 12 ปี ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ห้องพักมีจำนวนเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ภาคใต้มีอัตราการขยายตัวของห้องพักสูงมาก อัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 17.0% จากมีห้องพัก 10,098 ห้องในปี 2525 เพิ่มมาเป็น 51,956 ห้องในปี 2536 เช่นเดียวกับกับภาคตะวันออกในปี 2525 ภาคตะวันออกมีห้องพักเป็นจำนวน 9,444 ห้อง ในปี 2536 ขยายจำนวนเพิ่มเป็น 40,741 ห้อง อัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 14.8% ในขณะที่ภาคเหนือ มีอัตราการขยายตัวต่ำกว่า โดยมีอัตราการขยายตัวของจำนวนห้องพักเฉลี่ยปีละ 8.8% โดยเปลี่ยนแปลงจาก 12,410 ห้องในปี 2525 เป็น 30,945 ห้องในปี 2536 ที่น่าสนใจคือว่า จำนวนโรงแรมในภาคเหนือมีจำนวนมากกว่าโรงแรมในภาคตะวันออก แต่จำนวนห้องพักในภาคตะวันออกมีมากกว่าห้องพักในภาคเหนือ ซึ่งแสดงว่าโรงแรมในภาคตะวันออกส่วนใหญ่จะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ในขณะที่โรงแรมในภาคเหนือจะเป็นโรงแรมที่มีขนาดเล็กกว่าโดยเปรียบเทียบ ลักษณะเดียวกันนี้ สามารถอธิบายได้จากจำนวนโรงแรมและห้องพักในกรุงเทพฯ ข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในปี 2536 แสดงให้เห็นว่า กรุงเทพฯ มีโรงแรมทั้งหมด 567 แห่งและ 53,434 ห้องพัก แบ่งเป็นโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว 173 แห่ง โดยมีห้องพักมากถึง 39,674 ห้อง และเป็นโรงแรมขนาดเล็กและเกสต์เฮ้าส์อยู่ 394 แห่ง ซึ่งมีห้องพักเท่ากับ 13,760 ห้องเท่านั้น

ตาราง 2.2 จำนวนห้องพักของโรงแรม ปี 2525-2536 จำแนกตามแหล่งที่ตั้ง

หน่วย : ห้อง

ที่ตั้ง	ปีพ.ศ.	2525	2526	2527	2528	2529	2530
กรุงเทพฯ	(1)	14,878	16,006	18,906	20,968	22,576	24,124
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		7.6%	18.1%	10.9%	7.7%	6.9%
	(2)	9,000	13,645	12,044	10,513	10,713	11,566
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		51.6%	-11.7%	-12.7%	1.9%	8.0%
	(3)	23,878	29,651	30,950	31,481	33,089	35,690
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		24.2%	4.4%	1.7%	5.1%	7.9%
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)		5,794	7,451	7,809	9,670	10,578	11,226
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		28.6%	4.8%	23.8%	9.4%	6.1%
ภาคตะวันออก		9,444	11,210	15,459	18,050	18,397	19,059
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		18.7%	37.9%	16.8%	1.9%	3.6%
ภาคเหนือ		12,410	13,997	15,167	16,228	19,083	18,596
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		12.8%	8.4%	7.0%	17.6%	-2.6%
ภาคใต้		10,098	16,485	17,199	21,451	23,311	26,880
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		63.3%	4.3%	24.7%	8.7%	15.3%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		12,483	12,595	12,758	13,123	12,539	12,688
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		0.9%	1.3%	2.9%	-4.5%	1.2%
รวมทั้งประเทศ		74,107	91,389	99,342	110,003	116,997	124,139
	อัตราการเปลี่ยนแปลง		23.3%	8.7%	10.7%	6.4%	6.1%

ตาราง 2.2 จำนวนห้องพักของโรงแรม ปี 2525-2536 จำแนกตามแหล่งที่ตั้ง (ต่อ)

หน่วย : ห้อง

ที่ตั้ง	ปีพ.ศ.	2531	2532	2533	2534	2535	2536
กรุงเทพฯ	(1)	25,605	27,117	28,845	31,788	34,611	39,674
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	6.1%	5.9%	6.4%	10.2%	8.9%	14.6%
	(2)	10,494	10,448	12,240	13,760	13,760	13,760
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	-9.3%	-0.4%	17.2%	12.4%	0.0%	0.0%
	(3)	36,099	37,565	41,085	45,548	48,371	53,434
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	1.1%	4.1%	9.4%	10.9%	6.2%	10.5%
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)		12,290	12,713	14,012	15,202	17,159	18,065
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	9.5%	3.4%	10.2%	8.5%	12.9%	5.3%
ภาคตะวันออก		22,961	26,761	32,929	37,880	43,773	40,741
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	20.5%	16.5%	23.0%	15.0%	15.6%	-6.9%
ภาคเหนือ		19,428	21,275	24,566	28,140	28,838	30,945
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	4.5%	9.5%	15.5%	14.5%	2.5%	7.3%
ภาคใต้		31,932	36,629	42,103	48,276	51,016	51,956
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	18.8%	14.7%	14.9%	14.7%	5.7%	1.8%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		13,010	13,210	13,898	15,407	15,852	15,852
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	2.5%	1.5%	5.2%	10.9%	2.9%	0.0%
รวมทั้งประเทศ		135,720	148,153	168,593	190,453	205,009	210,993
	อัตราการเปลี่ยนแปลง	9.3%	9.2%	13.8%	13.0%	7.6%	2.9%

หมายเหตุ : (1) เฉพาะโรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยว

(2) โรงแรมขนาดเล็กและเกสต์เฮาส์

(3) โรงแรมทั้งหมดใน(1)และ(2)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตาราง 2.3 ได้แสดงจำนวนห้องพักต่อโรงแรมเปรียบเทียบในช่วงที่ละ 5 ปี โดยรวมแล้ว จำนวนห้องเฉลี่ยต่อโรงแรมจะลดลงในปี 2531 น่าจะมีสาเหตุมาจากการที่โรงแรมส่วนใหญ่ที่สร้างในช่วงระยะนี้มีจำนวนห้องไม่มาก ในปี 2531 จำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมในเกือบทุกพื้นที่ลดลงจากปี 2526 ทั้งสิ้น ยกเว้นในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเพิ่มขึ้นกว่าเดิมในทุกช่วง 5 ปี นอกจากนี้แล้ว ปี 2536 จะเป็นปีที่จำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมในทุกพื้นที่ยกเว้นกรุงเทพฯ มีจำนวนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2526, ปี 2531 และ ปี 2536 กรุงเทพฯเป็นพื้นที่เดียวที่มีจำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมในปี 2536 ต่ำกว่าในปี 2526

ตาราง 2.3 เปรียบเทียบจำนวนห้องพักต่อโรงแรม ปี 2526, ปี 2531 และปี 2536 จำแนกตามแหล่งที่ตั้ง

ที่ตั้ง	จำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรม		
	ปี 2526	ปี 2531	ปี 2536
กรุงเทพฯ	130.26	73.07	94.24
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)	30.29	31.51	33.58
ภาคตะวันออก	52.14	43.57	52.30
ภาคเหนือ	37.33	33.61	39.52
ภาคใต้	37.81	35.36	43.41
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	34.41	36.24	37.74
รวมทั้งประเทศ	49.00	41.75	49.25

ที่มา : คำนวณจากตาราง 2.1 และ ตาราง 2.2

ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว (ตาราง 2.3) จะพบว่า ในปี 2526, ปี 2531 และ ปี 2536 กรุงเทพฯ มีจำนวนห้องพักต่อโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือภาคตะวันออก ในขณะที่ภาคกลางบริเวณที่ไม่รวมกรุงเทพฯ มีจำนวนห้องพักต่อโรงแรมน้อยที่สุด โดยในปี 2526 โรงแรมในกรุงเทพฯ มีจำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมสูงถึง 130.26 ห้องต่อโรงแรม ภาคตะวันออกมีจำนวนห้องพักเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 52.14 ห้องต่อโรงแรม และภาคกลางมีจำนวนห้องพักเฉลี่ยเท่ากับ 30.29 ห้องต่อโรงแรม ในปี 2531 กรุงเทพฯ มีจำนวนห้องพักเท่ากับ 73.07 ห้องต่อโรงแรม ภาคตะวันออกมีจำนวนห้องพักเฉลี่ยเท่ากับ 43.57 ห้องต่อโรงแรม และภาคกลางมีจำนวนห้องพักเฉลี่ยต่อโรงแรมเท่ากับ 31.51 ห้องต่อโรงแรม สำหรับปี 2536 กรุงเทพฯ ภาคตะวันออก และภาคกลาง มีจำนวนห้องพักเฉลี่ยเท่ากับ 94.24 ห้องต่อโรงแรม, 52.30 ห้องต่อโรงแรม และ 33.58 ห้องต่อโรงแรมตามลำดับ

2.6.2 อัตราการเข้าพัก

อัตราการเข้าพัก¹ หมายถึง อัตราร้อยละของจำนวนคืนพักต่อผลคูณของห้องพักกับจำนวนวันในระยะเวลาหนึ่ง มีสูตรคำนวณดังนี้

$$\text{อัตราการเข้าพัก 1 ปี} = \frac{\text{จำนวนคืนพักตลอดปี} \times 100}{365 \times \text{จำนวนห้องพักทั้งหมด}}$$

โดยทั่วไป จุดคุ้มทุนของอุตสาหกรรมโรงแรมจะต้องมีผู้เข้ามาพักประมาณร้อยละ 55-60 ของจำนวนห้องทั้งหมด และทั้งนี้ต้องขายในราคาเต็มด้วย ไม่ใช่มีการลดราคาพิเศษหรือในราคาที่แข่งกันลดเพื่อแย่งลูกค้า มิฉะนั้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโรงแรมคงจะต้องประสบปัญหาการขาดทุนและแบกรับภาระไม่ไหว

สำหรับข้อมูลอัตราการเข้าพักของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเก็บข้อมูลเฉพาะจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นต้น การเก็บข้อมูลรายจังหวัดและรายภาคเพิ่งจะเริ่มจัดเก็บในช่วงปีหลัง ๆ ตั้งแต่ปี 2530 นี้มาเท่านั้น

อัตราการเข้าพักของกรุงเทพฯ, พัทยา และเชียงใหม่ในช่วงปี 2525-2535 มีลักษณะคล้ายกัน (ตาราง 2.4) คือ อัตราการเข้าพักมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2526-2528 ซึ่งพัทยามีอัตราการเข้าพักต่ำถึงร้อยละ 48.18 ในปี 2526 สำหรับกรุงเทพฯ อัตราการเข้าพักในปี 2527 และปี 2528 มีอัตราประมาณร้อยละ 57 และเชียงใหม่ อัตราการเข้าพักลดลงเรื่อย ๆ จนเท่ากับร้อยละ 50.63 ในปี 2528 หลังจากช่วงดังกล่าวแล้ว อัตราการเข้าพักในแหล่งท่องเที่ยวหลัก 3 แห่งก็กลับดีขึ้นในปี 2529 ไปจนถึงปี 2531 สำหรับกรุงเทพฯ และเชียงใหม่ อัตราการเข้าพักในปี 2532 ก็เพิ่มสูงขึ้นไปอีกเกินร้อยละ 87.88 และ 56.27 ตามลำดับ ซึ่งนับเป็นอัตราการเข้าพักที่สูงสุดในช่วง 11 ปี (2525-2535) ของ 2 จังหวัดนี้ ในขณะที่พัทยามีอัตราการเข้าพักสูงสุดในปี 2531 เท่ากับร้อยละ 62.85 และลดลงเป็นร้อยละ 58.27 ในปี 2532 ในช่วงปี 2533-2535 อัตราการเข้าพักของจังหวัดกรุงเทพฯ, พัทยา และเชียงใหม่ มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จำนวนเท่ากับร้อยละ 53.22, 45.45 และ 41.34 ในปี 2535 ตามลำดับ ในช่วงปี 2530-2533 รัฐบาลไทยสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก มีนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจชาวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างโรงแรมก็เกิดขึ้นมาก การขยายตัวของจำนวนห้องพักในปี 2533-2534 เฉลี่ยทั้งประเทศสูงถึงร้อยละ 13.8 และ 13.0 ตามลำดับ (ตาราง 2.2) และยิ่งขยายตัวเพิ่มต่อไปอีกร้อยละ 7.6 ในปี 2535 การที่ห้องพักรวมมีจำนวนสูงมาก มีผลให้อัตราการเข้าพักลดลง

¹อ้างจากนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตาราง 2.4 อัตราการเข้าพักในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ปี 2525-2535

หน่วย : ร้อยละ

ปี	กรุงเทพฯ	พัทยา	กาญจนบุรี	เชียงใหม่	สงขลา (หาดใหญ่)	ภูเก็ต
2525	73.47	53.23	52.53	54.11	60.13	44.61
2526	61.16	48.18	53.03	52.19	62.50	47.65
2527	57.60	50.92	57.77	51.10	54.77	57.27
2528	57.83	53.07	51.94	50.63	55.76	47.21
2529	60.76	55.22	50.59	53.86	57.10	56.58
2530	74.05	61.85	60.57	55.97	64.54	59.10
2531	77.98	62.85	49.06	55.27	61.62	61.44
2532	87.88	58.27	45.73	56.27	61.25	63.08
2533	78.14	53.60	46.56	54.08	60.29	63.38
2534	62.44	50.57	NA	50.36	55.14	57.59
2535	53.22	45.45	NA	41.34	44.14	39.63
เฉลี่ย	67.68	53.93	51.98	52.29	57.93	54.33

หมายเหตุ : NA = ไม่มีข้อมูล

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดท่องเที่ยวหลักในภาคตะวันตก มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเข้าพักที่แปลกออกไป คือ ในช่วงปี 2525-2527 อัตราการเข้าพักขยายตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเท่ากับร้อยละ 57.77 ในปี 2527 (ตาราง 2.4) แล้วอัตราการเข้าพักของจังหวัดกาญจนบุรีก็กลับลดลงเหลือร้อยละ 51.94 ในปี 2528 และร้อยละ 50.59 ในปี 2529 แต่ในปี 2530 ก็กลับฟื้นตัวขึ้นคล้ายแนวโน้มของอัตราการเข้าพักใน 3 จังหวัดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อัตราการเข้าพักในปี 2530 สูงถึงร้อยละ 60.57 แต่อัตราการเข้าพักก็ดีขึ้นเพียงปีเดียวแล้วก็กลับทรุดลงในปีถัดมาเหลือเพียงร้อยละ 49.06 ในปี 2531 และมีแนวโน้มอยู่ประมาณร้อยละ 45 มาเรื่อย ๆ การที่แนวโน้มอัตราการเข้าพักของกาญจนบุรีมีลักษณะเช่นนี้ อาจเป็นเพราะเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนไทย ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงอัตราการเข้าพักจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อมีเทศกาล, นิตรรศการ หรือมหกรรมใด ๆ ก็มีคนไปเป็นพัก ๆ เช่น ปี 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทย มีการจัดงานฉลอง จึงมีนักท่องเที่ยวไปเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของอัตราการเข้าพักของ 2 แหล่งท่องเที่ยวหลักในภาคใต้ อันได้แก่ ภูเก็ต และ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ก็มีความแตกต่างกัน(ตาราง 2.4) โดยอัตราการเข้าพักของจังหวัดภูเก็ตเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในช่วงปี 2525-2527 โดยมีอัตราการเข้าพักเท่ากับร้อยละ 57.37 ในปี 2527 และอัตราการเข้าพักในปีถัดมาได้ ลดลงเหลือร้อยละ 47.21 แต่ในระยะต่อมา อัตราการเข้าพักของภูเก็ตได้ขยายตัวสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากภูเก็ต เริ่มกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมเป็นอันมากในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ อันเป็นเพราะ ภูเก็ตมีหาดทรายที่สวยงามและสะอาดน่าเที่ยวอยู่หลายแห่ง อีกทั้งยังเป็นจุดแวะก่อนจะนั่งเรือเพื่อ เดินทางไปดำเนินาตุปะการังตามแหล่งดำน้ำที่มีชื่อในแถบนั้น เช่น หมู่เกาะสิมิลัน เป็นต้น อัตราการเข้าพักของ ภูเก็ตในช่วงปี 2529-2533 สูงถึงประมาณร้อยละ 60 และสูงสุดเท่ากับร้อยละ 63.38 ในปี 2533 แต่หลังจากปี 2533 มา อัตราการเข้าพักก็ลดลง และต่ำที่สุดในปี 2535 เท่ากับร้อยละ 39.63 เนื่องจากมีการขยายตัวของ จำนวนห้องพัก ประกอบกับภาวะการท่องเที่ยวที่ซบเซาลง อีกทั้งปัญหาการเมืองภายในประเทศในปี 2535 อีก ด้วย สำหรับหาดใหญ่ อัตราการเข้าพักเฉลี่ยในช่วง 11 ปีเท่ากับร้อยละ 57.93 ซึ่งเป็นอัตราค่อนข้างสูง ในช่วง ปี 2525-2535 นี้ มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเข้าพักไม่ค่อยมาก ที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน คือ ลดจากร้อยละ 62.50 ในปี 2526 มาเป็นร้อยละ 54.77 ในปี 2527 และเพิ่มจากร้อยละ 57.10 ในปี 2529 เป็นอัตรา การเข้าพักสูงสุดในช่วง 11 ปีในปี 2530 เท่ากับร้อยละ 64.54 แต่หลังจากปี 2530 เป็นต้นมา อัตราการเข้าพัก ของจังหวัดสงขลา(หาดใหญ่) ก็ค่อย ๆ ลดลงมาเรื่อย ๆ และลดลงมากในช่วงปี 2534-2535 เป็นเท่ากับร้อยละ 55.14 และร้อยละ 44.14 ตามลำดับ ซึ่งอัตราการเข้าพักในปี 2535 นี้เป็นอัตราที่ต่ำที่สุดในช่วง 11 ปีนี้ สำหรับ เหตุผลก็คงจะเป็นในทำนองเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้ว

2.5.3 ภาวะการจ้างงานในธุรกิจโรงแรม

ธุรกิจโรงแรมเป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง ดังนั้น ปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในธุรกิจโรงแรม ก็คือ แรงงาน รัตนวีรวรรณ จินตกานนท์ (2531) ได้แสดงผลการศึกษาไว้ในรายงาน การสำรวจแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวปี 2530 เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ว่าธุรกิจที่พักแรม เป็นธุรกิจที่มีการจ้างแรงงานมากที่สุด

จำนวนพนักงานในธุรกิจโรงแรมทั่วทั้งประเทศในปี 2534 มีจำนวนเท่ากับ 328,784 คน (ตาราง 2.5) โดย 1 ใน 4 ของพนักงานทั้งหมดนี้ ทำงานอยู่ในโรงแรมในภาคใต้ มีจำนวนเท่ากับ 82,442 คน รองลงมาอยู่ใน ภาคเหนือและกรุงเทพฯ จำนวนเท่ากับ 81,068 คนและ 76,147 คนตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาจำนวน พนักงานเฉลี่ยต่อโรงแรม (ตาราง 2.6) พบว่า กรุงเทพฯ มีจำนวนพนักงานเฉลี่ยต่อจำนวนโรงแรมสูงสุด สูงถึง 141.8 คนต่อแห่ง รองลงมาคือภาคใต้ มีจำนวนพนักงานเฉลี่ยต่อโรงแรมเท่ากับ 72.7 คนต่อแห่ง ในขณะที่เมื่อเฉลี่ยทั้งประเทศเท่ากับ 87.5 คนต่อแห่ง

ตาราง 2.5 จำนวนพนักงานในธุรกิจโรงแรม ปี 2534 จำแนกตามแหล่งที่ตั้ง

ที่ตั้ง	จำนวนพนักงาน	ร้อยละของทั้งหมด
กรุงเทพฯ	76,147	23.2
ภาคกลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	3,899	1.2
ภาคตะวันตก	21,498	6.5
ภาคตะวันออก	48,896	14.9
ภาคเหนือ	81,068	24.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	14,834	4.5
ภาคใต้	82,442	25.1
รวมทั้งประเทศ	328,784	100.0

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตาราง 2.6 จำนวนพนักงานโรงแรมเฉลี่ยต่อแห่ง จำแนกตามจำนวนห้องพักและแหล่งที่ตั้ง

ที่ตั้ง	จำนวนห้องพัก						เฉลี่ยทั้งหมด
	ไม่เกิน 50	51-100	101-150	151-250	251-500	มากกว่า 500	
กรุงเทพฯ	13.3	49.7	117.4	179.8	566.1	621.7	141.8
ภาคกลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	8.5	26.4	89.7	205.0	-	-	33.9
ภาคตะวันตก	11.1	46.7	144.8	353.0	-	725.0	61.6
ภาคตะวันออก	24.4	32.4	96.8	112.0	223.1	77.0	68.1
ภาคเหนือ	28.5	60.1	99.1	172.7	390.8	-	110.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9.1	33.7	40.3	161.8	-	-	36.9
ภาคใต้	19.3	44.1	101.4	219.1	-	-	72.7
รวมทั้งประเทศ	16.6	41.8	97.0	190.9	427.7	533.4	87.5

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภาคที่มีคนทำงานในโรงแรมน้อยที่สุดคือ ภาคกลางบริเวณที่ไม่รวมกรุงเทพฯ มีจำนวนพนักงานโรงแรมเท่ากับ 3,899 คน หรือมีเพียงร้อยละ 1.2 ของพนักงานโรงแรมทั้งหมด (ตาราง 2.5) และจำนวนพนักงานเฉลี่ยต่อโรงแรมที่ต่ำที่สุดในบรรดาภาคต่าง ๆ ด้วย คือมีพนักงานเพียง 33.9 คนต่อแห่งเท่านั้น (ตาราง 2.6)

นอกจากนี้ จากข้อมูลในตาราง 2.6 ยังพบอีกว่า จำนวนแรงงานในธุรกิจโรงแรมมีความสัมพันธ์กับจำนวนห้องพัก กล่าวคือ ยิ่งถ้าโรงแรมมีจำนวนห้องพักมาก ก็จะต้องใช้พนักงานจำนวนมากขึ้น แต่อัตราการเพิ่มการใช้พนักงานค่อย ๆ ลดลง เมื่อโรงแรมมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ

จากข้อมูลปี 2534 โดยทั่วไป พนักงานในธุรกิจโรงแรมจะมีจำนวนพนักงานชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ตาราง 2.7) มีเพียงโรงแรมในภาคตะวันออกเท่านั้น ที่ 2 ใน 3 ของพนักงานทั้งหมดเป็นพนักงานหญิง นอกจากนี้ธุรกิจโรงแรมยังมีพนักงานส่วนใหญ่ร้อยละ 40-75 แล้วแต่พื้นที่ตั้งโรงแรม เป็นพนักงานในระดับที่ไม่ต้องใช้เทคนิค ไม่ต้องอาศัยทักษะพิเศษทางวิชาชีพ เช่น พนักงานทำความสะอาด พนักงานขนของ พนักงานขับรถ คนทำสวน เป็นต้น รองลงมาเป็นพนักงานในระดับที่ใช้เทคนิคระดับกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ พนักงานต้อนรับ พนักงานบัญชี พนักงานผสมเครื่องดื่ม ผู้ควบคุมการทำ ความสะอาด หัวหน้าพนักงานขายอาหาร ผู้ควบคุมงานครัว ฯลฯ และมีพนักงานในระดับบริหารเป็นสัดส่วนน้อยที่สุดประมาณร้อยละ 3 ของพนักงานทั้งหมด พนักงานในระดับบริหารนี้ก็ได้แก่ ผู้จัดการทั่วไป ผู้อำนวยการ และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ

ตาราง 2.7 ร้อยละของพนักงานในธุรกิจโรงแรมในปี 2534 จำแนกตามระดับ เพศ และที่ตั้งของโรงแรม

หน่วย : ร้อยละ

ที่ตั้ง	ระดับพนักงาน				เพศ	
	1	2	3	4	ชาย	หญิง
กรุงเทพฯ	1.6	4.7	46.3	47.3	55.6	44.4
ภาคกลาง(ยกเว้นกรุงเทพฯ)	5.3	0.9	27.4	66.4	47.1	52.9
ภาคตะวันตก	4.0	6.0	44.2	45.8	49.2	50.8
ภาคตะวันออก	8.2	14.5	34.4	42.9	33.0	67.0
ภาคเหนือ	2.2	1.8	37.0	56.0	49.9	50.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5.2	3.5	18.7	72.6	50.9	49.1
ภาคใต้	2.3	3.9	39.3	54.5	45.2	54.8
รวมทั้งประเทศ	2.9	5.6	40.8	50.7	48.5	51.4

หมายเหตุ : ระดับพนักงาน 1 = ระดับบริหาร

2 = ระดับเหนือกว่าเทคนิค

3 = ระดับใช้เทคนิคระดับกลาง

4 = ระดับไม่ต้องใช้เทคนิค

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาอัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานโรงแรมในช่วงปี 2525-2532 (ตาราง 2.8) พบว่า เมื่อเฉลี่ยทั้งประเทศ พนักงานโรงแรมมีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยประมาณ 2,636 บาท โดยพนักงานโรงแรมใน กรุงเทพฯ ได้รับเงินเดือนเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานโรงแรมในภาคอื่น พนักงานโรงแรมใน กรุงเทพฯ มีเงินเดือนเฉลี่ยประมาณ 5,000 บาท ปี 2532 พนักงานโรงแรมในกรุงเทพฯ มีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยสูงสุดในช่วง 8 ปี คือสูงถึง 6,834 บาท รองลงมาคือในปี 2530 อัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานโรงแรมใน กรุงเทพฯ เท่ากับ 5,181 บาท ถ้าหากไม่นับรวมปี 2532 ซึ่งอัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานโรงแรมใน กรุงเทพฯ สูงขึ้นไปมากแล้ว ในช่วงปี 2525-2531 อัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานในกรุงเทพฯ เท่ากับ 4,734.86 บาท

ภาคกลางเป็นภาคที่พนักงานโรงแรมมีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยสูงรองลงมาจากกรุงเทพฯ เฉลี่ยในช่วง 8 ปี ประมาณ 2,613 บาท พนักงานโรงแรมในภาคกลางมีเงินเดือนเฉลี่ยสูงสุดในช่วง 8 ปี ในปี 2530 สูงเท่ากับ 3,098 บาท

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่พนักงานโรงแรมได้รับเงินเดือนเฉลี่ยต่ำที่สุดในภาคต่าง ๆ ในช่วง 8 ปีนี้ พนักงานโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับเงินเดือนเฉลี่ยประมาณ 1,376 บาท การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะต่างไปจากภาคอื่น กล่าวคือ จากอัตราเงินเดือนเฉลี่ย 1,445 บาทในปี 2525 ก็ค่อย ๆ ลดลงมาเรื่อย ๆ จนต่ำที่สุดในปี 2528 เท่ากับ 1,249 บาท หลังจากนั้น อัตราเงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ค่อย ๆ ปรับตัวสูงขึ้นจนเท่ากับ 1,390 บาท ในปี 2532 สำหรับภาคเหนือ อัตราเงินเดือนของพนักงานโรงแรมในช่วงปี 2525-2532 เฉลี่ยประมาณ 1,930 บาท โดยมีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 1,599 บาท ในปี 2530

ตาราง 2.8 เงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานในแต่ละภาค

ภาค	ปี	อัตราเงินเดือนเฉลี่ย (บาท)
กรุงเทพฯ	2525	4,302
	2526	4,956
	2527	4,317
	2528	4,813
	2529	4,742
	2530	5,181
	2531	4,833
	2532	6,834
ภาคกลาง	2525	2,944
	2526	2,496
	2527	2,247
	2528	2,392
	2529	2,500
	2530	3,098
	2531	2,425
	2532	2,798
ภาคเหนือ	2525	1,866
	2526	1,959
	2527	2,358
	2528	1,965
	2529	2,052
	2530	1,599
	2531	1,696
	2532	1,938

ตาราง 2.8 เงินเดือนเฉลี่ยของพนักงานในแต่ละภาค (ต่อ)

ภาค	ปี	อัตราเงินเดือนเฉลี่ย (บาท)
ภาคใต้	2526	2,027
	2526	2,210
	2527	2,447
	2528	1,901
	2529	2,096
	2530	2,296
	2531	2,468
	2532	2,689
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2525	1,445
	2526	1,441
	2527	1,326
	2528	1,249
	2529	1,476
	2530	1,330
	2531	1,336
	2532	1,390
รวมทั้งประเทศ	2525	2,517
	2526	2,613
	2527	2,539
	2528	2,464
	2529	2,573
	2530	2,701
	2531	2,552
	2532	3,130

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี